

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sulpici[i] Severi Presbyteri Opera Omnia

Sulpicius <Severus>

Amstelodami, 1665

Helias Propheta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11490

Basæ¹ regis ex Sidone, ² in matrimonio accepta, Bahali idolo aram lucosque constituit, & prophetas Domini inter-
s emit. Quo tempore ³ Helias propheta, * oratione cœlum

conclu-

vavit, & cum Moabitis congressus vi-
ctor decessit. In *Regum* & *Paral.* libris.

Sigon,

* *Jezabel.*] Fœminam & imperio-
sam & crudelem. Vide *Apoc.* II. 20.
Talis Tullia Tarquini uxor, Fulvia An-
tonii, Eudoxia Arcadii. *Grot.* Ἡ δὲ τὸ
γυναικίον δραστήριον τε καὶ ἄλμυρον.
Joseph.

† *Filia Basæ.*] Mirum cur Basam vo-
cer, qui Ethbaal dicebatur. *Sigon.* Aut
Basæ delendum, aut Ethbaal pro eo re-
ponendum. Sic enim vocatur *III Reg.*
16. 31. Quamquam in libris Græcorum
Ἰθὲβαάλ. *Josephus* Jethebalem vocat
lib. 8. cap. 7. Apud *Menandrum Ephes.*
Ἰθὲβαάλ ὁ ἑσάρτης ἱερὸς. *Drus.*
Hi Jethebaal πόλιν βότρω ἐκίσε τὴν
ἐπὶ Φοινίκῃ, καὶ Αὐζατὴν ἐν λιβύῃ.
Joseph. De Regibus his, Phœnicum An-
nales apud *Josephum* 8. Ant. Dius in
Hist. Phœnicia & Menander Ephesius, 1.
contra *Apion.* *Theophilum Antioch.*
III. ad Autolycum. *Tertullian.* *Apol.*
cap. 19. *Alexander Polyhistor,* *Menan-*
der Pergamenus, & *Lætus* in Phœniciis
apud *Clem. Strom. 1.* *Theodoretus,*
Hypsicrates & Mochus à *Læto* translati,
apud *Tatianum,* ubi pro ζαῖτ ὁ
legendum est λαῖτ ὁ, monente *Grotio.* Se-
ries Regum hæc est: *Abibalus,* *Hiram*
Baalser, *Abdestartus,* * *Astartus,* *Ase-*
rymus, *Pheles* sive *Phelletes,* *Ithobaal,*
Badezorus, *Margenus,* *Pigmalion,* *Elu-*
læus. Post quem Reges Tyrii deficiunt
per annos *CCXXXVI.* Unde patet reg-
num sub Assyriorum imperio fuisse.
Horn.

1 *Regis ex Sidone.*] *Sidonem* *Justinus*
à piscium copia dictam vult, ignarus
scilicet, à primogenito Chananæ filio,
cui hoc nomen, conditam. *Strabo* 16.
Μετὰ δὲ Σιδόνα, μεγίστη ἡ Φοινίκων
καὶ ὄρχειοῦ πόλις Τύρος ἐστίν. ἢ
ἐνάμιλλο αὐτῇ καὶ τε μέγιστο,

καὶ κτ' τὴν ἐπιφανῆσαν, καὶ τὴν ὄρχειο-
τητα ἐν πολλῶν μυθῶν ὡρα δὲ δὲ μύθη.
Οἱ μὲν ἐν ποιητῶν, τὴν Σιδόνα τε-
τηυδὴν καὶ μεγίστων. Ὁ μὲν δὲ ἐδὲ
μέμνη ἡ Τύρος. Αἱ δὲ εἰς Λιβύην καὶ
τὴν Ἰσηρίαν ἀποικίαν, μέγιστη ἔξω
σηλῶν τὴν Τύρον πλεον ἐξυμνῶσι
μεγίστων ἀμφοτέρων δὲ εἰ ἐνδοξοί
καὶ λαμπροί, καὶ πάλαι καὶ νῦν ὀπο-
τέρων δὲ ἀνὴς εἶποι μὴ ἰσοπολι-
Φοινίκων, ἔστι ἐν ἀμφοτέροις ἐστίν.
Clarum autem ex historiis est, interdum
ἄρχειον penes Sidonem, frequentius
apud Tyrios fuisse. Nonnunquam utro-
bique regnatum est. *Horn.*

2 *In matrimonio accepta.*] *III Reg. 16.*
17. 7. *Nec sufficit ei ut ambularet in pecca-*
tis Ieroboam filii Nebat, insuper duxit ux-
orem Jezabel filiam Ethbaal Regis Sidonio-
rum. Hoc peccatum propterea adeo ex-
aggerat Scriptura, quia Jezabelem, non
ejurata patria religione, rem hæcenus
inauditam in Israël, uxorem duxerat.
Nam *Davidis,* *Salomonis,* & aliorum
Regum gentiles uxores, profitebantur
Judaismum. *II Reg. 21. 9.* *III Reg. 1. 1.*
Tirinus.

3 *Helias.*] *III Reg. 17.* Leniter scri-
bendum *Elias.* Nam est Aleph in scri-
ptura Hebraica. *Drusius.* Fuit Thesbites,
ex tribu Gad, non ex Thebe tribus E-
phraim, ubi *Abimelech* occubuit, ut
volunt *Abul. Hugo,* *Lyra,* *Gregorius*
Nyssenus: Cum *Achab* ille, mulieris
mancipium à religione ad Idola defecisset,
et in eundem errorem populum Israël at-
traxisset, Deus *Eliam* ostendit, virum qui
morbi magnitudini parem haberet curandi
facultatem. Vide & *Syracidem* *xlviii.*
vir fuit excelsi animi, & acer legum vin-
dex, cui (salvo pietatis & Prophetiæ
privilegio) inter Græcos *Timoleonem*
conferam, inter Romanos *Scipionem*
Nasicam. *Grotius.* Plerique Rabbino-
rum statuunt, *Phinees,* per metempsy-
chosin

conclufit, ne pluviam terræ daret, idque regi denunciavit, ut fe impius caulam mali eſſe cognofceret. Igitur ſuſpenſis 6 cœlo aquis, ¹ cum loca omnia, aduſta Solis ardoribus, non victum hominibus, non pabulum jumentis darent, ipſe fe intra periculum famis propheta concluſerat. Ea tempe- 7 ſtate, ² cum eremum petiſſet, ³ corvis cibum miniſtranti- bus, vixit. Aquam ⁴ torrens proximus, donec aruit, de- 8 dit.

choſin Pythagoricam, ſive aliter, ipſum fuiſſe Eliam prophetam. De ea re obiter David Kimchius ad 1 Paral. 9. 20. Et de Elia, Samuel Schullam ad *Sepher Iuchafin*, כל ישראל נהגו לאמר שהוא פנחה והדבר נשאר בתיקו והוא בא במהרה ויגיר לנו, *Solenne eſt univerſis Iſraëlitis affirmare, ipſum fuiſſe Phinees. Sed ipſe optime novit. Cito igitur veniat ut rem explicet nobis.* Scilicet dubiorum inexplicabilium ſolutionem ab Elia ſe expectare dicere ſolent. Rationes quibus in hanc adducti ſunt ſententiam aperit Levi Gerſomides ad 1 Regum 17. v. 1. Etiam Saidus Patricides, Patriarcha Alexandrinus. *Seld.* Qui & tradit Arabes

etiam vocare Cheter. وهو لخصر
Qua de voce differentem vide Selde- num 1. de Succell. in Pontif. 11.

* *Oratione cœlum concluſit.*] Triennium & ſex meſes. Jac. 5. 17. Hujus ingentis *ἀνομβρίας* memoria exitit apud Menandrum in Phœnicis, teſte Joſepho. Verba ejus ſunt: *Ithobaale regnante etiam pluviarum defectus fuit, ab Hyperbeteo meſe, uſque ad inſequentis anni Hyperbeteum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna vis tonitruum.* His verbis dubio procul ſiccitatem innuit, factam ſub Achabo, cujus tempore Ithobalus apud Tyrum regnavit, ut Menander in ſuos commentarios retulit. *Hæc ille.*

¹ *Cum loca omnia aduſta.*] Et talis temporis deſcriptio in declamatione Quintiliani, qua inſcribitur, Paſti cadaveribus: *Nullus imber ſitientis ſoli pulverem terſit, nulla ſupra arentes campos ſaltem umbra nubium pendit, calidi ſpirare*

venti. Videtur ſiccitas, & qua eam ſecuta fames eſt, tantum in Iſraële fuiſſe; ejus enim Idololatriam Elias puniebat. Quare quod Luca 4. 25. dicitur, eam fuiſſe *ἐν τῷ παρωσαν τῷ γλω.* accipiendum eſt pro omni terra Achab Regi ſubjecta.

² *Cum eremum petiſſet.*] Secus Torrentem Crith, qui deſcendit de montibus Ephraim juxta urbem Phafelum, unde juxta eum multa erant cavernæ & ſpeluncæ in quas ſe abdere poterat Elias. Hic ergo latuit per triennium ſiccitatis, paſtus à corvis. Unde in ejus memoriam S. Helena ibidem eccleſiam extruxit, teſte Niceph. lib. 8. cap. 30. Speluncam illam Adrichomius collocat cis Jordanem, prope urbem Phafelum, Hieronymus trans Iordanem. Deſertum eſſe locum oportuit & invium, ut ibi illum latere ſuſpicari nemo poſſet. *Men.*

³ *Corvis cibum miniſtrantibus.*] Rapaci imprimis volucre. Ita ſolet Deus oſtendere, ſe naturæ, ut artificem, ita mutatorem. Paulo eremita idem eveniſſe, narrat Hieronymus. Quos lupa, equæ, cervæ, vulpes, aluerint, exempla ſunt apud Poëtas & Ælianum. Agyſtum à capra educatum, quo magis credamus, facit hiſtoria pueri quem ſi educatum vidit Procopius, narratque Gotthico- rum ſecundo. *Grot.* Cibi illi ex culina Achabi fuerunt optimi, & optime cocti, inquit Abulenſis. Fuit autem Ioannes Baptiſta, omni vita ſua, Eliæ ſimillimus. Qui & ipſe in deſerto vixit. *H' δὲ τῶν φη αὐτῶν ὡς ἀρείδες.* De quo cibo vide differentem ſæculi noſtri Varronem Voſſium, 4. de Idol. 78.

⁴ *Torrentis proximus.*] Carith. De cujus origine & ſitu dictum.

9 dit. Inde admonitus à Domino, ¹ Sareptæ oppidum pe-
 10 tiit: ad mulierem viduam divertit. Cunque ab ea, esu-
 riens, cibum peteret, illa causari, *non esse sibi* ² *nisi pusillum*
farris, & pusillum olei: quo absumpto, ³ *una cum filiis mortem ex-*
 11 *pectaret.* Sed cum Helias, verbis Dei, polliceretur, ⁴ nec
 hydriam farre, ⁵ nec vas oleo esse minuendum, mulier
⁶ poscenti fidem, non cunctata prophetæ credere, pro-
 12 missorum fidem consecuta est. Siquidem ⁷ divinis in-
 crementis tantum accresceret, quantum quotidie detra-
 13 hebat. Eodem tempore, ⁸ ejusdem viduæ filium ⁹ mor-
 tuum,

1 Sareptæ oppidum.] Locutio est ut, *urbis Romæ*: alioqui dixisset, *Sareptam oppidum*. Sed est cur malim *Saraptham*, haud nescius in Bibliis Græcis esse *σαρεπτι & σιδωνίας*. *Drus.* Hujus oppidi etiam Plinius meminit. Iosephus: *εις σαρεπτι & πόλιν σιδωνίας* & *σιδων* & *τιύρας*, μεταξὺ γὰρ κείτων.

2 Nisi pusillum farris.] Eo labor ut credam Severum scripsisse, *pugillum farris*: tamen non adsevero. Mover me primum, quod in editione *¶ Lxx. ἀράξ ἀλάδρας ἐν τῇ ὑδρία*: deinde quod apud Hieronymum, *quantum pugillus capere potest*, ἀράξ enim est pugillus, quantum videlicet pugno comprehendi potest. Mirum autem cur pro farina, far posuerit. *Drus.*

3 Una cum filiis.] *Καὶ τοῖς τέκνοις μὲν*, est in *Lxx.* qui *בני* legerunt pro *בני*, id est, filio meo. Sic apud Hoseam iidem legerunt *filios meos*, ubi nunc in *Ebræo*, ex *Ægypto* vocari *filium meum*. *Drusius.*

4 Nec hydriam farre.] Videtur farris vocabulum pro farina usurpare. Hoc primum: deinde hydriam appellat quem *Ebræi* cadum indignant, quia videlicet in Bibliis Græcis legerat, *ἡ ὑδρία & ἀλάδρας*, & hydria farinæ. *Drus.*

5 Nec vas oleo esse minuendum.] Hoc vas *Ebræis* dicitur *קנהץ*, Græcis interpretibus *κατάκλις*, quæ & *κλίψα*, id est, capsula. In Hieronym. est *lecythus*. *Drusius.*

6 Poscenti fidem non cunctata.] *Eucherius*: *Erat illo tempore spectaculum Angelis hominibusque gratissimum, quod inter gentes, in terra profana vidua mulier, jam tunc esse filia Abrahæ, multo hospitalior ipso parente.*

7 Divinis incrementis.] *Augustinus*: *Laguncula olei facta est fons olei: farina parva uberrimas segetes superavit.* Idque factum non per rarefactionem, sed additionem novæ farinæ & olei continuam. *Abulen.* Deo adjiciente incrementum latens, ut *Matth. 14. 19. c. 15. 36.* *Grotius.* Similia memorant de *Malsyma Anachoreta*, qui instar *Elie*, in duobus doliis pro pauperibus multiplicavit frumentum. *Theodor.* in *Histor. Religiosa cap. 14.* *Dicitur habuisse duo dolia, unum quidem frumenti, alterum vero olei. Ex his semper quidem suppeditabat omnibus egentibus, habebat autem ea semper plena benedictione, quæ data est viduæ Sarapthanae.* Eadem fere de *S. Euthymio Baronius A. C. 1014.* refert.

8 Eiusdem viduæ filium.] Liber est inter opera *B. Augustini*, cui titulus, *De mirabilibus Scripturæ.* In eo scriptum lectum, *Ebræi censent Jonam fuisse filium illius viduæ, quem Elias è mortuis suscitavit.* Quod verum an falsum sit, aliis expendendum relinquo. *Drus.* Sic & *Hieronymus præf. in Jonam.* Sed hoc probari non potest. *Jonas enim Ebræus erat: hic vero filius Sidonius.*

9 Mortuum.] *Miraculum hoc elevant qui vere mortuum fuisse negant.* In qua opinione

tuum, Helias ¹ in vitam reduxit. Tum jussu Domini ² re- 14
gem adiit, exprobratoque ei sacrilegio, poposcit ad se om-
nem populum congregari. Qui cum propere convenisset, 15
accitis idolorum ac ³ lucorum sacerdotibus ⁴ cccc. fere &
l. inter eos inde orta est altercatio. Helia Dominum præ- 16
dicante, illi superstitiones suas asserbant. Postremo, pla- 17
cuit fieri periculum, ut *si cujus casam hostiam ⁵ missus celo
ignis absumeret, rata esset religio, quæ virtutem edidisset.* Ita sa- 18
cerdotes, ⁶ occiso vitulo, ⁷ Baal idolum invocare cœpe-
runt: frustra que consumptis invocationibus, imbecillita-
tem domini sui, tacite fatebantur. ⁸ Tum vero Helias irri- 19
dens eos: ⁹ *Ne forte, inquit, dormiat, clamate vehementius,
ut somno, quo tenetur, evigilet.* Enimvero miseri trepidan- 20
tes, mullare, & tamen, quidnam Helias facturus esset, ex-
pectare.

opinionem fuisse videtur Moses Cordu-
bensis, cognomento Ægyptius. Nam
quod in textu, & *anima ejus non relicta
in eo*, tale quid legimus in Daniele, cu-
jus hæc verba sunt, & *anima non relicta
fuit in me.* Id certis in morbis accidere,
certius est quam ut probari debeat. A di-
to sis ad More part. 1. cap. 42. & lege
quæ interpres Sem Tob annotavit ad il-
lud caput. *Drus.*

¹ *In vitam reduxit.*] Hæc est prima
resuscitatio mortui hominis in Scriptu-
ris recitata. *Cajet.* Augustinus & alii,
recensent octo resuscitationes: filii vi-
duæ Sunamitidis, filia Jairi, filii vi-
duæ in Nain, Lazari, Jesu Christi, Tha-
bitæ, Eutychi. *Buchole.* Cœnaculum si-
ve locus, in quo Elias hunc puerum su-
scitavit, etiamnum ostenditur. *Adri-
chom.*

² *Regem adiit.*] III. Reg. 18. Joseph.
8. 7.

³ *Lucorum Sacerdotibus.*] Deorum qui
in silvis & lucis colebantur. *A Lapide.*

⁴ *cccc. fere & l.*] Suo more addidit
fere, quod hic plane redundat. Nam
propheta Baal erant numero quadrin-
genti & quinquaginta. Præterea non
optima fide hæc refert cum ait, *accitis*

*idolorum & lucorum sacerdotibus cccc.
& l.* Nam præter idoli Baal sacerdotes
cccc. & l. erant etiam luci sive luo-
rum sacerdotes cccc. Vide III Reg. 18.
¶ l. 19. *Drusius.*

⁵ *Missus celo ignis.*] Solebat enim
Deus per ignem è celo missum absu-
mere sacrificia sibi oblata, uti fecit in
sacrificio Abelis Gen. 4. 4. Aaronis
Lev. 9. ¶ l. 24. Salomonis I Paral. 7. 1.
Davidis I Par. 21. 20. Gedeonis Jud. 6.
¶ l. 11. Manue Iud. 13. ¶ l. 20. & alio-
rum.

⁶ *Occiso vitulo.*] Bovem, ut est in
nostra vulgata, & אֶבְרָא in Codice Ebr.
id est, juvenicum. Quas ætates sub uno
nomine *μῦζ* Græci comprehendunt.
Drus. Fabulantur Rabbini bovem hunc
fugisse à Baalitis ad Eliam, quasi qui de-
dignaretur immolari Baal, velletque ab
Elia immolari Deo vero. *Lyra Abul.*

⁷ *Baal idolum.*] De quo supra.

⁸ *Tum vero.*] Editiones Giselini, Si-
gon. *Drusii:* *Tum forte.* Quod mendo-
sum vel superfluum esse Sigonius agno-
vit, ac non nisi absurdum sensum parit.
Ergo secuti sumus edit. Elzev. *Tum vero.*
Horn.

⁹ *Ne forte, inquit, dormiat.*] Cumque
esset

21 pectare. At ille, cæsum vitulum imposuit: quum prius
 22 sacrarium aqua opplesset, invocatoque Domino, expe-
 ctantibus cunctis, 2 ignis cælo delapsus, aquam cum
 22 hostia absumpsit. Tum vero populus solo stratus, Do-
 minum fateri, idola execrari: postremo, Helix jussu,
 prophani sacerdotes comprehensi, 3 deductique ad tor-
 23 rentem, necati sunt. 4 Redeuntem inde regem propheta
 24 profecutus est. 5 Sed cum ei Jesabel regis uxor, vitæ peri-
 25 culum pararet, 6 ad remotiora secessit. Ibi eum Dominus

allo-

effert jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore, Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo voce magna, & incidebant se cultris ac lanceolis. *Annales sacri.* Διασυρμός, non iniquus in homines veræ pietatis hostes, populi corruptores. *Grot.*

1 *Sacrarium aqua opplesset.*] Aquæductum, qui circum altare. Vocat autem sacrarium, quia locus erat sacratus Deo. Cæterum aquam effudit super holocaustum, tanta copia, ut circum aram redundaret, ipsamque scrobem (aquæductum alii vocant) quæ circum altare, repletet. *Drus.* Textus: Fecitque aquæductum quasi per duas aratiunculas, in circuitu altaris. Idque eo consilio, ne putaretur ignem sub altari absconditum. *Chrysoft.* apud *Metaph.* & *Surium*, *Hom.* de *Petro & Elia*: In Idolorum altaribus foramina quadam sunt ex inferiore parte altaris, & fovea quadam obscura: descendunt autem erroris Artifices in foveam illam, & ex foraminibus ignem sufflant ad sacrificium conficiendum, ita ut multi decepti ignem illum caelestem esse putent. Ne igitur & Elias in eam suspicionem veniret, aquam effudit, ut aqua illa, nulla esse infra altare foramina ostenderet. Ubi enim aqua foramina invenerit, illic aqua non consistit, sed per ipsa defluit, necesse est. Fabulatur *R. Salomon*, Eliam, cum tantum alveum, aqua in hydria allata implere non posset, fecisse ut pars aquæ ex hydria à se effusa manus suas attin-

geret. Itaque novo miraculo ex Elie manibus, quasi è duobus fontibus aquas largissimas emanasse, quæ totum alveum implerent; ideoque *iv. Regum* 3. *yl. 11.* dici ab *Elisæo* in *Elie* manus aquam effusam.

2 *Ignis cælo delapsus.*] Distat hæc inflammatio victimarum *Elie* annis centum à dedicatione templi *Salomonis*, ubi etiam victimæ incendebantur igne caelesti. Hinc annis *c. 100* ad excidium *Jerusalem*. *Bucholz.* ΑΨνω πῦρ ἐν τῷ ἕργον ἐπὶ τῷ βωμῶν ἔπεσε, καὶ τὸ ἵερὸν ἔδωκεν ἵερὸν, ὡς ἀνακαθῆναι τὸ ὕδωρ καὶ ψαφάρων ἰσχύος τὸ τόπον. *Josephus.* πῦρ γὰρ, φησὶν, ἐκ τῆς οὐρανόθεν ἐπὶ Μωσέως ὡς ἰσχύος ἀναλίσκων ἀπαξ τῆς ἐπὶ Μωσέως ἐξήνεγκεν ἐπὶ ἡλίου τῷ θεοῦ τὸ πάλιν μὲν πολλὸς χρόνος. *Josephus.*

3 *Deductique ad torrentem.*] *Cison*, *Alilax* inferioris, ad radices montis *Thabor*, ubi *Barac* cecidit *Sisera*. *Jud.* 4. 7. Ibi eos necavit, ne terra sancta eorum scelesto sanguine pollueretur. *A. Lapide.* Putatur quosdam sua manu confecisse, ut *Samuel Agagum*. *Estius.* Συλλαβόντες δὲ αὐτῶν καὶ τὸς ἀποφύλας, ἀπέκτενον, ἡλίου τῆς ἐξουσίας ἐπέσει. *Joseph.*

4 *Redeuntem inde Regem.*] Promissa pluvia, quam & precibus suis à Deo mox impetravit.

5 *Sed cum ei Jesabel.*] *III Reg.* 19.

6 *Ad remotiora.*] Desertum *Bersabe*. Hinc quadragesima dierum itinere ad montem

allocutus est, ¹ septem millia virorum esse adhuc pronuncians, ² qui se idolis non dedissent. Mirum id Helix fuit, qui solum ²⁶ se ³ à sacrilegio immunem esse crediderat.

LXXVI. Ea tempestate Achab, rex Samariæ, ⁴ vineam Nabuthæi, ⁵ adhærentem sibi, concupivit. Quam cum ² ille ei ⁶ vendere nolisset, ⁷ dolis Jezabel interfectus est. Ita Achab vinea potitus est, cum tamen ⁸ Nabuthæi mortem ³ doluisse referatur. Mox per Heliam, verbo Domini ⁴ ⁹ increpitus, agnitoque crimine, ¹⁰ cilicio indutus, * egisse pœni-

montem Horeb venit, & ibi in spelunca se abdidit. Josephus: *Elias territus, fugit in urbem Bersabe, qua est in extremis tribus Judæ finibus, Idumææ conterminas, relictoque ibi famulo, ipse in desertum abiit. Cumque precatus esset mortem, quod non esset ceteris melior, sub arbore quadam obdormit: & excitatus à quodam, surgens invenit aquam ac cibum appositum. Et cum comidisset, collectis ex hoc cibo viribus, ad Sinæum usque montem pervenit, ubi nactus amplam quandam specum, ingressus, habitare illic decrevit.*

¹ Septem millia.] Id est, multa millia. Menoch.

² Qui se idolis non dedissent.] Pro dedidissent. Drusus. Quorum genua non sunt curvata ante Baal. Textus Sacer.

³ A sacrilegio.] Ab Idololatria.

⁴ Vineam Nabuthæi.] III Reg. 21. Suspicio initio scriptum fuisse, Nabuthæ. Nam in edition. Græca ναβουθαί. Solet autem nomina Ebraica indeclinata relinquere. Apud Josephum invenio Nabuthus, ut in nostra vulgata, Naboth. Nabuthæus aliud est. Sane Nabuthæi Arabes appellantur, quos Ναβουθαίος Græci vocant, I Machab. 9. 35. Drus. Fuit autem Νάβουθας ἐπιφώνης. Jof.

⁵ Adhærentem sibi.] Id est, palatio suo. Tale est, *irrit ad Pompejum*, pro ad domum Pompeji. Drus.

⁶ Vendere nolisset.] Neque lex id permittebat, nisi inopia gravi presso. Deut. 15. 25. Deinde naturaliter amamus res avitas. Gros.

⁷ Dolis Jezabel interfectus.] Falsis subornatis testibus, qui dicebant eum Deo ac regi maledixisse, lapidibus obrutus est. Drus. Additur IV. Reg. 9. 26. filios quoque ejus fuisse interfectos. Simili modo Eudoxia, uxor Arcadii Imp. ambiens vineam Callytropes viduæ, Chrysofomum, qui viduæ causam agebat, in exilium egit, & per mille calamitates extinxit.

⁸ Nabuthæi mortem doluisse referatur.] III Reg. 21. 16. καὶ ἐθρόετο ὡς ἦκε ἐν ἀρχαῖς ὅτι τέθνηκεν ναβουθαί ὁ ἱεραρχὴς, & διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ᾤδωρε σάκκον. Hæc non habentur in Ebræo, nec apud Hieronymum. Sumpta autem videntur ex vers. 27. ejusdem capituli: ubi Græci, καὶ ᾤδωρε σάκκον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐπάταξεν τὴν ναβουθαί. Aliter Josephus, qui narrat ipsum exiluisse gaudio, & ad visendum id prædium se confestim contulisse, libro 8. cap. 7. Drusus.

⁹ Increpitus.] Turpe ratus objurgari, prior factus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadaver à canibus absumentum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum, propter tam crudele scelus, quo civem, contra jus, per calumniam oppresserat. Jofeph.

¹⁰ Cilicio indutus.] Σάκκον ἐνδοσάμηνον, γυμνὸς τοῖς ποσὶ διήλθο, ἐχ' ἀπέμνησεν τὸ φῶς. Josephus. Scidit quo-

5 pœnitentiam traditur. ¹ Quo facto, imminentem pœnam avertit.

1 LXXVII. Namque ² rex Syriæ, magno cum exercitu, ³ duobus & triginta regibus in societatem belli ascitis, fines ⁴ Samariæ ingressus, cum rege urbem obsidere cœpit. ⁵ Actis deinde obsessorum rebus, dat belli conditiones, si aurum & argentum ⁶ & fœminas tradidissent, fore uti vitæ eorum ⁷ parceret. Sed ⁸ tam injustis conditionibus extrema perpeti fatius visum. Et cum jam omnium ⁹ desperata esset salus, propheta à Domino missus, regem adit, hortatur ut in ¹⁰ prælium exeat: cunctantem, multis confirmat. Ita ¹¹ eruptione

quoque vestimenta sua, ac ambulavit de misso capite. Quæ signa magni doloris sunt. *Horn.*

* *Egisse pœnitentiam traditur.*] Quæ non vera & seria fuit, ut volunt Abul. Hugo, Varabl. sed simulata & evanida. *Lyra. Cajetan. Calvin.*

1 *Quo facto imminentem pœnam avertit.*] Aliquid de commiserata pœna ob hoc detractum est *Grot.* Eaque in filium translata *Lyra.* Ζώντες ἢ αὐτῆς ὑπερβαλέως τῶν ἑσθίων πρὸς τὸν Τσάριον δὲ τῶν ἀπὸ τῆς ἐπιτοῦ ἡμῶν ἑσθίων. *Ioseph.*

2 *Rex Syriæ.*] III Reg. 20. *Ioseph.* VIII. 8. *Benhadad.* ὁ ἑσθίων ἡμῶν, βασιλεὺς τῆς Συρίας ἑσθίων. In titulo capitis *Adad* dicitur. Adores apud Justinum ex Trogo. Hunc Adadi, rebellis Idumæi, cujus mentio supra c. II. III Reg. filium fuisse vult *A Lapid.*; sed tempora repugnant. Nam potius fuit filius vel nepos alterius *Benhadad*, qui ante annos xxxix. ut computat *Salianus*, pugnavit contra *Israëlem*, III Reg. 15. 20. *Mench.* Causa belli fuit, quod *Achab* tributum recusaret pendere. *Salianus.*

3 *Duobus, & triginta regibus.*] Qui in clientela ipsius erant. Συμμάχους τῶν πύργων ἑσθίων βασιλείας ποιησάντων. *Ioseph.* Sed per hos non tam bene bellum geritur quam

per subditos. Norunt enim illi non suam rem agi.

Armeniosne moxet Romana potentia cuius Sit Ducis?

ait apud *Lucanum* *Cæsar.* Erant autem hi urbium & Provinciarum rectores, qui in Oriente, Reges, Principes, Sultani, Amiræ, Scha, Sabeb, vocantur. Talium plurimi uni magno Regi subjiuntur. *H.*

4 *Actis deinde obsessorum rebus.*] *Sigonius* reponit *fractis.* Quid si *arctis*, ut infra, *arctis suorum rebus?* nisi sane respexit ad illud *Terentii*, *actum est.* *Druf.*

5 *Et fœminas.*] Uxores & filios. Hac historia refertur in libris *Ebræor.* c. 20. & in libris *Græcorum* cap. 21. post occisum *Naboth.* Hos, ut solet, secutus est *Sulpicius.* Nam secundum *Ebræos*, *Samaria* obsessa fuit antequam *Naboth* occideretur. *Idem.*

6 *Tam injustis conditionibus.*] Reclamavit tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. *Ioseph.* Simile illud apud *Tacit.* *Annal.* 15. *Consuluit inter primos civitatis Nero, bellum anceps an pax inhonesta placeret, nec dubitatum de bello.*

7 *Desperata esset salus.*] Ἡν δὲ Ἀχάβου ἐν ἀγωνίᾳ δευρῆ σὺ πάντι τῶν λαῶν. *Ioseph.*

8 *Eruptione facta fusi hostes.*] Per cccxxxii. Principum filios, sive pedissequos, qui cum

ptione facta, fusi hostes, ¹ copiosaque præda reperta. Sed ⁶ post annum, reparatis viribus, ² Syrus in Samariam regressus, acceptam cladem ultum ire cupiens, rursus victus est. Eo prælio ³ cxx. millia Syrorum interiire: ⁴ Regi ⁷ venia data, regnum ei & pristinus status concessus. Tum ⁸ Achab verbis Dei ⁵ à propheta increpitus, ⁶ cur abusus divino munere, hosti sibi tradito pepercisset. Igitur Syrus ⁷ post ⁹ triennium, ⁸ bellum Hebræis intulit. Adversum hunc A- ¹⁰ chab,

cum excubitoribus congressi, turbatis castris, victoriæ viam aperuerunt. Nam insecutus cum toto exercitu Achabus, magnam stragem edidit, & Rex ipse præcleri equo vix evasit. *Joseph.*

¹ Copiosaque præda reperta.] Πλῆθος δὲ τῶν σκευῶν ὄλιγον, ἀλλὰ καὶ χρυσὸν πολλόν, καὶ ὄργανα, καὶ τε ἀργύρα, & Ἀδάδου καὶ τῶν ἰσχυρῶν λαῶν, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. *Joseph.*

² Syrus in Samariam regressus.] Adadus servatus ex clade cum reliquiis exercitus, advocatis amicis, consultabat quomodo cum Israëlitis bellum gereret. Illi suaserunt, non esse posthac cum eis in montanis confingendum: Deum enim illorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt, ut demissis regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret. Placuit Regi consilium. Mox ubi primum veris signum se prorulit, exercitum in Hebræis duxit, & cum pervenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. *Joseph.*

³ cxx. millia.] In fonte est centum millia duntaxat. Quem numerum etiam Græca editio agnoscit. III Regum 21. v. 29. Sed & Josephus libro 8. cap. 8. Eodem tempore fuerunt ruina muri oppressa in Aphec viginti septem millia, ut fortasse Sulpicius ediderit cxxii. millia. *Dius.*

⁴ Regi venia data.] Adadus aliquot fidelissimis famulis concomitatus, in quan-

dam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israëliti Regis prædicantibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permitti sunt hoc facere. Illi induti sacco, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & gratiam impetrant. Federe deinde icto, & iurejurando firmato, Adadus egregie donatus, in suum regnum remissus est. *Joseph.*

⁵ A Propheta.] A Propheta quodam qui & unus de filiis Prophetarum dicitur, III Reg. 20. v. 35. Quod noto ut discas filios Prophetarum etiam Prophetas vocari. *Dius.* Josephus censet hunc fuisse Michæam. Idem tradunt Glycas & Hebræi in Seder Olam. Verum hæc res incerta est. Serarius & alii censent hunc diversum à Michæa fuisse, ideoque non nominari.

⁶ Cur abusus divino munere.] Achabus victoriam non servitute, sed singulari Dei dono nactus, non debuerat de Adadato aliquid statuere, nisi Deo consulto per Urim & Prophetas. Confer I Sam. 15. *Grot.*

⁷ Post biennium.] III Reg. 22. Joseph. 8. 9. 10. Tribus annis, sed non integris, pax Israëlitem inter & Syriam duravit II Paral. 18. 1.

⁸ Bellum Hebræis intulit.] Atqui non Syrus belli author, sed Achabus fuit, ἵνα τὴν γαλαδικὴν πόλιν ἐξείμασθαι ἀφελῆν. *Joseph.* Nec credibile, post tantam cladem, ausum denuo invadere Israëlitas. *Horn.*

1 Pseudo-

chab, ¹ Pseudo-prophetarum impulsu, in prælium descendit: ² spreto Michæa propheta, & in vincula coniecto, quod ei exitiabilem fore pugnam denunciaisset.

¹ LXXVIII. Ita eo prælio ³ Achab interfectus, ⁴ Ochozia filio imperium reliquit. Is ⁵ æger corpore, cum ex ministris, qui ⁶ idolum pro salute ejus consulerent, misisset: Helias ⁷ à Deo monitus, obviam se eis obtulit, increpitosque renunciare regi jubet, *mortem ejus consequuturam*. Tum rex comprehendi eum, ac deduci ad se jubet: ⁸ sed missi, cœlesti

4

¹ Pseudo-prophetarum impulsu.] Qui numero erant circiter cccc viri. III. Regum 22. 6.

² Spreto Michæa.] Est cur prætulerim Michaja. Nam in *μικαία*, unde vulgatum Michæas, non est diphthongus Græca, ut vulgus existimat. Quod etiam Ebraei scribunt *מִיכָיָהוּ*, in qua Scriptura prius Jod quiescit, posterius legitur & est j consonans. Ex quo liquet sonandum esse Michaja per j consonam, & non Michæas per diphthongum. *Drus.* Est hic alius & diversus à Michea, qui inter minores Prophetas sextus. Hic autem eum præcessit c. l. annis, ut ex legum & temporum collatione patet. *A Lapide.*

³ Achab interfectus.] *Παῖς δὲ Ἰσ βασιλεὺς ἔσθ' Ἀχάβος Ἀμὼν ὄνομα, τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὰς πολεμίας, πρῶτος δὲ τῆ βασιλείας Δαυὶδ ἔσθ' Ἰσραὴλ, καὶ τῆς πρῶτος.* *Josephus.* Regnavit cum patre duobus annis, solus xx. Nam primus Achabi annus cum xxxviii. Asæ Regis Juda convenit, & Achabo mortuo successit ejus filius Ochozias ann. xvii. Josaphati. Asæ vero regnavit xli. annis: Ergo non nisi quatuor annis cum Achabo. Quibus si addas xvi. annos Josaphati, reperies annos 20. *Tirinus.*

⁴ Ochozia filio. *14 Reg. 1. 111 Reg. cap. 22. vs. 40. Ἐὐαστὶλ ὄνομα ὄνομα ὄνομα ὄνομα ὄνομα.* Critici Ebraeorum legerunt Achazias. *Drus.*

⁵ Æger corpore.] Ex casu quodam, de quo *14. Reg. cap. 1.*

⁶ Idolum pro salute.] *Θεὸν μῦαν. Josephus.* Numen Accaronitarum, Beelzebub dictum sive Baalzebub: quod Latine sonat, ut si dicas, *Iupiter musca.* Nam Baal, Iupiter, & Zedub, musca, id est, *μῦα.* Græci certe hic legunt: *ὄν τῶ βααλ μῦαν θεὸν ἀκαθάρτων.* *Drusus.* Iudæorum sapientes solenniter præceperunt contumeliosas appellaciones in fictorum numinum ignominiam. Ita pro Beelzebub dicebant Beelzebub, quasi dicas, Iupiter stercoreus. Vide Seldenum, de *DI*s Syris *11. 6.* Verisimilis mihi semper visa est conjectura Scaligeri, qui *בְּעֵלְזֵבֻב* per contemtum factum putabat ex *בְּעֵלְזֵבֻב*, quod significat sacrificiorum seu victimarum Dominum. Nempe simili ratione ac Bethel, quod est domus Dei, priusquam Idololatria istic ad lapidem, ubi recubuerat Iacob, exerceri cœpit, fecere Bethaven id est, domus vanitatis. *Voss.* Sed mihi persuasissimum est, inquit Seldenus, Accaronitis ipsis *Beelzebub* dictum ex *11 Reg. 1. 1. 2.* ubi Achazias honorificentissime id nominans, Baalzebub vocat. Sic Arcades solenni sacrificio *τὸ μαγανθὸν* quotannis propitiabant, ut & Elei. Verisimilius est vocatum hunc Deum à Palæstinis *בְּעֵלְזֵבֻב*, ab Hebræis vero, ridiculi causa *בְּעֵלְזֵבֻב*. *Grot.*

⁷ A Deo monitus.] Per Angelum.

⁸ Sed missi.] Duo *πενήκοντα*, hoc est, quinquagenarii, sive semicenturiones cum militibus ipsorum. *Drus.*

1 Obiit.]